Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

9. lipnja 2016.*

„Žalba – Članak 81. UEZ-a – Zabranjeni sporazumi – Tržište cestovnog bitumena u Španjolskoj – Podjela tržišta i usklađivanje cijena – Obavijest Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (2002.) – Točka 23. podtočka (b) zadnji podstavak – Djelomično oslobođenje od kazne – Dokazi o činjenicama koje Europskoj komisiji nisu bile prethodno poznate“

U predmetu C-617/13 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 27. studenoga 2013.,

Repsol Lubricantes y Especialidades SA, prije: Repsol Lubricantes YPF y Especialidades SA, sa sjedištem u Madridu (Španjolska),

Repsol Petróleo SA, sa sjedištem u Madridu,

Repsol SA, sa sjedištem u Madridu,

koje zastupaju: L. Ortiz Blanco, J. Buendía Sierra, M. Muñoz de Juan, A. Givaja Sanz i A. Lamadrid de Pablo, *abogados*,

žalitelji,

a druga stranka postupka je:

Europska komisija, koju zastupaju C. Urraca Caviedes i F. Castillo de la Torre, u svojstvu agenata,

tuženik u prvom stupnju,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: T. von Danwitz, predsjednik četvrtog vijeća, u svojstvu predsjednika petog vijeća, K. Lenaerts, predsjednik Suda, u svojstvu suca petog vijeća, D. Šváby (izvjestitelj), A. Rosas i C. Vajda, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Jääskinen,

tajnik: M. Ferreira, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 15. travnja 2015.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 16. srpnja 2015.,

* Jezik postupka: španjolski

donosi sljedeću

Presudu

1 Repsol Lubricantes y Especialidades SA, prije: Repsol Lubricantes YPF y Especialidades SA (u daljnjem tekstu: RPA/Rylesa), Repsol Petróleo SA i Repsol SA svojom žalbom zahtijevaju ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 16. rujna 2013. PROAS/Komisija (T-496/07, u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2013:464), kojom je taj sud odbio njihovu tužbu radi poništenja Odluke Komisije C(2007) 4441 *final* od 3. listopada 2007. o postupku primjene članka [81. UEZ-a] (Predmet COMP/38.710 – Bitumen (Španjolska)) (u daljnjem tekstu: sporna odluka) i, podredno, radi smanjenja iznosa izrečene novčane kazne.

Pravni okvir

Uredba (EZ) br. 1/2003

2 Članak 23. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. [UEZ-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165.), naslovljen „Novčane kazne”, u svojem stavku 3. određuje: „[p]ri određivanju iznosa novčane kazne uzet će se u obzir težina i trajanje povrede”.

3 Članak 31. te uredbe određuje:

„Sud ima neograničenu nadležnost u nadzoru odluka Komisije kojima ista izriče novčane kazne ili periodične penale. Sud može takve odluke ukinuti, ili smanjiti ili povećati iznos novčane kazne ili periodičnog penala.”

Smjernice iz 1998.

4 U skladu s točkom 1. Obavijesti Komisije pod naslovom „Smjernice o metodi za utvrđivanje novčanih kazni koje se propisuju u skladu s člankom 15. stavkom 2. Uredbe br. 17 i člankom 65. stavkom 5. [UEZUČ-a]” (SL 1998., C 9, str. 3., u daljnjem tekstu: Smjernice iz 1998.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 6.) „[o]snovni će se iznos utvrditi prema težini i trajanju povrede, koji su jedini kriterij iz članka 15. stavka 2. Uredbe [Vijeća] br. 17” od 6. veljače 1962., Prva uredba o provedbi članaka 81. i 82. [UEZ-a] (SL 1962., 13, str. 204.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 3.).

5 U odnosu na težinu povrede, točka 1. A Smjernica iz 1998. predviđa da ocjena kriterija težine povrede mora uzeti u obzir vrstu povrede, njezin stvaran učinak na tržište, kada ga je moguće izmjeriti, kao i veličinu mjerodavnog tržišta u zemljopisnom smislu. Na temelju te odredbe, povrede se dijele u tri kategorije, i to manje povrede, teške povrede i vrlo teške povrede.

6 Sukladno Smjernicama iz 1998., vrlo teške povrede su posebice horizontalna ograničenja kao što su „cjenovni karteli” i kvote koje proizlaze iz podjele tržišta. Za te povrede mogući osnovni iznos novčane kazne određen je „iznad 20 milijuna [eura]”.

Obavijest o suradnji iz 2002.

7 Obavijest Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (SL 2002., C 45, str. 3.; u daljnjem tekstu: Obavijest o suradnji iz 2002.), određuje uvjete u skladu s kojima poduzetnici koji surađuju s Komisijom tijekom istrage koju Komisija provodi o zabranjenom sporazumu mogu biti oslobođeni od novčane kazne ili kojima može biti smanjena novčana kazna koju bi inače bili dužni platiti kad ne bi surađivali.

8 U točki 7. te obavijesti stoji:

[S]uradnja jednog ili više poduzetnika može opravdati smanjenje iznosa novčane kazne koju izriče Komisija. Svako smanjivanje novčane kazne mora odražavati stvaran doprinos poduzetnika, u smislu kvalitete i vremena, pri njezinu utvrđivanju povrede. Smanjenja su ograničena na one poduzetnike koji Komisiji dostave dokaz sa znatnom dodanom vrijednošću u odnosu na dokaze koje Komisija već posjeduje." [neslužbeni prijevod]

9 U poglavlju B navedene obavijesti, pod naslovom „Smanjenje iznosa novčane kazne", točke 21. i 23. propisuju:

„21. Kako bi ispunio uvjete potrebne za takvo smanjenje, poduzetnik mora dostaviti Komisiji dokaze o navodnoj povredi, sa znatnom dodanom vrijednošću u odnosu na dokaze koje Komisija već posjeduje i mora prekinuti svoje sudjelovanje u navodnoj nezakonitoj djelatnosti najkasnije u trenutku podnošenja tih dokaza.

[...]

23. Komisija u svakoj konačnoj odluci donesenoj na kraju upravnog postupka određuje:
(a) čine li dokazi koje je poduzetnik dostavio značajnu dodanu vrijednost u odnosu na dokaze koje Komisija već posjeduje;

[...]

Nadalje, ako poduzetnik dostavi dokaze o činjenicama koje prethodno nisu bile poznate Komisiji, a koje imaju izravan utjecaj na težinu ili trajanje navodnog zabranjenog sporazuma, Komisija te činjenice neće uzeti u obzir prilikom određivanja novčane kazne koju treba izreći poduzetniku koji ih je dostavio." [neslužbeni prijevod]

Okolnosti spora i sporna odluka

10 Okolnosti spora bile su izložene u točkama 1. do 91. pobijane presude i mogu se sažeti kako slijedi.

11 Proizvod obuhvaćen povredom jest penetracijski bitumen, to jest vrsta neobrađenog bitumena koji se upotrebljava za gradnju i održavanje cesta.

12 Španjolsko tržište bitumena čine, s jedne strane, tri proizvođača, grupe Repsol, CEPSA PROAS i BP5, i, s druge strane, uvoznici, među kojima se nalaze i grupe Nynäs i Petróleos de Portugal (Petrogal).

13 Repsol Petróleo kontrolirao je u društvu RPA/Rylesa 99,99 % njegova temeljnog kapitala u razdoblju od 1991. do 2002. dok je u prvom društvu Repsol YPF SA, koji je kasnije postao Repsol – društvo majka grupe Repsol, kontrolirao 99,97 % njegova temeljnog kapitala.

14 RPA/Rylesa proizvodi i prodaje proizvode od bitumena. Jedna od djelatnosti društva Repsol Petróleo jest proizvodnja penetracijskog bitumena i njegova prodaja društvu RPA/Rylesa radi daljnje distribucije.

15 Druga dva društva iz grupe, Petróleos del Norte SA i Asfalnor SA u Španjolskoj obavljaju djelatnost u vezi s penetracijskim bitumenom.

16 RPA/Rylesa i Petróleos del Norte ostvarili su u poslovnoj godini 2001. prihod od prodaje penetracijskog bitumena trećim osobama u iznosu od 97 500 000 eura, što predstavlja 34,04 % predmetnog tržišta. Ukupni konsolidirani prihod grupe Repsol iznosio je 51 355 000 000 eura 2006., to jest u godini koja je prethodila donošenju sporne odluke.

17 Nakon što je BP 20. lipnja 2002. podnio zahtjev za oslobađanje u skladu s Obavijesti o suradnji iz 2002., 1. i 2. listopada 2002. provedene su provjere kod grupa Repsol, CEPSA-PROAS, BP, Nynäs i Petrogal.

18 Komisija je 6. veljače 2004. dotičnim društvima poslala prvu seriju zahtjeva za pružanje informacija u skladu s člankom 11. stavkom 3. Uredbe Vijeća br. 17.

19 Žalitelji i PROAS podnijeli su 31. ožujka 2004. odnosno 5. travnja 2004. telefaksom zahtjev Komisiji u skladu s Obaviješću o suradnji iz 2002., popraćen korporativnom izjavom.

20 Nakon što je dotičnim poduzetnicima poslala druga četiri zahtjeva za pružanje informacija, Komisija je formalno pokrenula postupak te između 24. i 28. kolovoza 2006. društvima iz grupa BP, Repsol, CEPSA-PROAS, Nynäs i Petrogal dostavila obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku.

21 Komisija je 3. listopada 2007. donijela spornu odluku kojom je utvrdila da je trinaest društava njezinih adresata sudjelovalo u nizu sporazuma o podjeli tržišta i usklađivanju cijena penetracijskog cestovnog bitumena u Španjolskoj (uz iznimku Kanarskih otoka).

22 Komisija je smatrala da se svako od dvaju utvrđenih ograničenja tržišnog natjecanja, to jest horizontalni sporazumi o podjeli tržišta i usklađivanje cijena, po svojoj naravi ubraja u najteže povrede članka 81. UEZ-a koje mogu, u skladu sa sudskom praksom, opravdati kvalifikaciju povreda kao „vrlo teških”.

23 Komisija je utvrdila „početni iznos” novčanih kazni koje treba izreći u visini od 40 000 000 eura uzimajući u obzir težinu povrede, vrijednost predmetnog tržišta, procijenjenu na 286 400 000 eura u 2001., posljednjoj cijeloj godini povrede, i činjenicu da se povreda ograničila na prodaje bitumena samo u jednoj državi članici.

24 Komisija je nakon toga razvrstala poduzetnike adresate sporne odluke u različite kategorije, određene ovisno o njihovoj relativnoj važnosti za predmetno tržište, u svrhu primjene diferenciranog tretmana na način da se uzme u obzir njihov stvaran gospodarski kapacitet za uzrokovanje značajne štete tržišnom natjecanju.

25 Grupa Repsol i PROAS, koji su u 2001. imali udjele na predmetnom tržištu od 34,04 % i 31,67 %, svrstani su u prvu kategoriju, grupa BP, koja je imala udjel na tržištu od 15,19 %, u drugu kategoriju, a grupe Nynäs i Petrogal, čiji su udjeli na tržištu bili između 4,54 % i 5,24 %, u treću kategoriju. Na temelju toga početni iznosi novčanih kazni koje je trebalo izreći bili su prilagođeni na sljedeći način:

— prva kategorija, za grupu Repsol i PROAS: 40 000 000 eura;

— druga kategorija, za grupu BP: 18 000 000 eura i

— treća kategorija za grupe Nynäs i Petrogal: 5 500 000 eura.

26 Kako bi odredila iznos novčanih kazni na razini koja bi osigurala dovoljno odvraćajući učinak, Komisija je smatrala prikladnim primijeniti koeficijent od 1,2 na osnovni iznos novčane kazne koju je trebalo izreći grupi Repsol.

27 Nakon povećanja početnog iznosa novčanih kazni s obzirom na trajanje povrede, što u pogledu grupe Repsol iznosi jedanaest godina i sedam mjeseci (od 1. ožujka 1991. do 1. listopada 2002.), Komisija je zaključila da iznos novčane kazne koju joj treba izreći treba biti 30 % viši zbog otegotnih okolnosti, s obzirom na to da je ta grupa bila među značajnim „pokretačima" predmetnog zabranjenog sporazuma.

28 Komisija je također odlučila da na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002. grupa Repsol ima pravo na smanjenje od 40 % iznosa novčane kazne koja bi joj inače bila izrečena.

29 Na temelju tih elemenata, društvima RPA/Rylesa, Repsol Petróleo i Repsol YPF izrečena je zajednička i solidarna novčana kazna od 80 496 000 eura.

Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

30 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 18. prosinca 2007. žalitelji su zatražili poništenje sporne odluke i, podredno, smanjenje iznosa novčane kazne koja im je izrečena.

31 U prilog tužbi, žalitelji su istaknuli osam tužbenih razloga, od kojih su za ovu žalbu od interesa samo četvrti do šesti i osmi.

32 Četvrti i peti tužbeni razlog, koje je Opći sud ispitao zajedno, temeljili su se, s jedne strane, na pogrešci koja se tiče i činjenica i prava kojom je navodno zahvaćeno ispitivanje dokaza koje su žalitelji podnijeli u svojim odgovorima na obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku u prilog utvrđivanju poslovne samostalnosti društva RPA/Rylesa u odnosu na društva Repsol Petróleo i Repsol YPF, i s druge strane, na tome da dodatni pokazatelji u vezi s međusobnom povezanošću tih triju društava nisu mogli potkrijepiti pretpostavku o stvarnom izvršavanju odlučujućeg utjecaja potonjih dvaju društava na prvo.

33 Šesti tužbeni razlog temeljio se na argumentu da je novčana kazna izrečena protivno načelima proporcionalnosti i jednakog postupanja.

34 Osmim tužbenim razlogom, žalitelji su u biti osporavali način na koji je Komisija primijenila Obavijest o suradnji iz 2002., a osobito njezine točke 23. podtočke (b) zadnjeg podstavka.

35 Opći je sud odbio sve navedene tužbene zahtjeve kao i tužbu u cjelini.

36 Odbio je i Komisijinu protutužbu radi povećanja iznosa novčane kazne izrečene žaliteljima.

Zahtjevi stranaka

37 Žalitelji u svojoj žalbi od Suda zahtijevaju da:

— ukine pobijanu presudu i poništi spornu odluku;

— smanji iznos izrečene novčane kazne;

— utvrdi da je postupak pred Općim sudom neopravdano predugo trajao i

— Komisiji naloži snošenje troškova.

38 Komisija od Suda zahtijeva da:

— odbije žalbu i

— naloži žaliteljima snošenje svih troškova.

O žalbi

39 U prilog svojoj žalbi žalitelji ističu četiri žalbena razloga.

Prvi žalbeni razlog koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava u pogledu ocjene poslovne samostalnosti društva RPA/Rylesa ili, podredno, na nepostojanju obrazloženja za tu ocjenu

Argumentacija stranaka

40 U prilog prvom žalbenom razlogu usmjerenom protiv točaka 179. do 207. pobijane presude, žalitelji tvrde da je presuda zahvaćena dvostrukom pogreškom koja se tiče prava u pogledu ocjene dokaza koje su podnijeli u potporu argumentaciji kojom žele dokazati da je društvo RPA/Rylesa poslovno samostalno od društava Repsol Petróleo i Repsol YPF.

41 Prigovaraju što je Opći sud osobito u točkama 202. i 203. pobijane presude zauzeo stajalište prema kojem dokaz da društvo majka nad svojim društvima kćerima u 100-postotnom ili u gotovo 100-postotnom vlasništvu praktično ne ostvaruje kontrolu nije dovoljan kako bi se oborila pretpostavka o stvarnom izvršavanju odlučujućeg utjecaja tog društva majke nad tim društvima kćerima.

42 Žalitelji, podredno, smatraju da Opći sud nije ispunio svoju obvezu obrazlaganja koja proizlazi iz članaka 36. i 53. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, provevši pretjerano individualizirano ocjenjivanje svakog pojedinog dokaza koje su žalitelji podnijeli a da ih nije zajedno ocijenio, osim što je u točki 207. pobijane presude dao vrlo šturo stajalište.

43 Komisija tvrdi da prvi žalbeni razlog nije osnovan.

Ocjena Suda

44 Što se tiče glavnog dijela ovog žalbenog razloga, dovoljno je istaknuti da se temelji na pogrešnom tumačenju pobijane presude.

45 Naime, ni iz jedne točke na koje žalitelji upućuju ne proizlazi da je Opći sud zauzeo stajalište prema kojem dokaz da društvo majka nad svojim društvima kćerima u 100-postotnom ili u gotovo 100-postotnom vlasništvu praktično ne ostvaruje kontrolu nije dovoljan kako bi se oborila pretpostavka o stvarnom izvršavanju odlučujućeg utjecaja tog društva majke nad tim društvima kćerima.

46 Iz pobijane presude, a osobito iz točaka 207. i 211., isključivo proizlazi da je Opći sud ocijenio da se na temelju dokaza koje su žalitelji podnijeli ne može utvrditi samostalnost u postupanju društva RPA/Rylesa u odnosu na društva Repsol Petróleo i Repsol YPF i da, stoga, pomoću njih nije moguće oboriti pretpostavku o stvarnom izvršavanju odlučujućeg utjecaja tih dvaju društava nad prvim.

47 Nadalje, valja podsjetiti da sukladno članku 58. stavku 1. Statuta Suda Europske unije ocjena činjeničnog stanja nije u nadležnosti Suda u žalbenom postupku (vidjeti u tom smislu presudu od 11. rujna 2014., MasterCard i dr./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, t. 113.).

48 Što se tiče podrednog dijela prvog žalbenog razloga, valja doduše istaknuti da je u točki 207. pobijane presude Opći sud bez prethodnog obrazloženja izrazio mišljenje da pomoću elemenata koje su žalitelji izložili u tužbi za poništenje, promatranih zajedno, nije moguće oboriti pretpostavku o stvarnom izvršavanju odlučujućeg utjecaja društava Repsol Petróleo i Repsol YPF na društvo RPA/Rylesa.

49 Međutim, iz pobijane presude proizlazi da Opći sud, kako bi u točkama 207. i 211. odbio argumentaciju žalitelja kojom su željeli dokazati samostalnost u poslovanju društva RPA/Rylesa u odnosu na društva Repsol Petróleo i Repsol YPF, nije analizirao samo svaki pojedini dokaz žalitelja izvan njihova konteksta.

50 Osim što je u točkama 164. do 206. pobijane presude Opći sud, u sklopu svoje slobodne ocjene činjenica, podrobno analizirao svaki pojedini dokaz koji su stranke podnijele, što nije moguće zanemariti radi provedbe njihove ocjene u cjelini, iz točaka 208. do 210. te presude proizlazi da je Opći sud analizirao i ocijenio neke dodatne pokazatelje na koje se Komisija oslonila u spornoj odluci, a za koje je Opći sud smatrao da potvrđuju činjenicu da su žalitelji doista tvorili jedinstven gospodarski subjekt.

51 Na taj je način Opći sud mogao utvrditi da žalitelji nisu dokazali samostalnost u postupanju društva RPA/Rylesa u odnosu na društva Repsol Petróleo i Repsol YPF a da pritom nije počinio pogrešku koja se tiče prava niti je konkretno povrijedio obvezu obrazlaganja svojih odluka.

52 Iz navedenog proizlazi da prvi žalbeni razlog valja odbiti kao neosnovan.

Drugi žalbeni razlog koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava u pogledu tumačenja Obavijesti o suradnji iz 2002.

Argumentacija stranaka

53 Drugim žalbenim razlogom usmjerenim protiv točaka 339. do 349. pobijane presude, žalitelji tvrde da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava prilikom tumačenja točke 23. podtočke (b) zadnjeg podstavka Obavijesti o suradnji iz 2002. time što im je odbio dodijeliti djelomično oslobođenje od novčane kazne, s obrazloženjem da su pogrešno smatrali da je Repsol u svojoj izjavi na temelju te obavijesti dostavio informacije na temelju kojih je Komisija saznala za to da je zabranjeni sporazum funkcionirao u razdoblju od 1998. do 2002.

54 Međutim, u ovom slučaju žalitelji, iako priznaju da je Komisija prije njihove izjave na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002. posjedovala dokumente koji pokazuju stvarno trajanje inkriminirane povrede, smatraju da je na temelju njihova prikaza činjenica u toj izjavi Komisija mogla otkriti da je grupa BP prikrila istinu što se tiče stvarnog trajanja spornog zabranjenog sporazuma i da je povreda trajala tijekom tog razdoblja.

55 U tom pogledu, žalitelji tvrde da tekst točke 23. podtočke (b) zadnjeg podstavka Obavijesti o suradnji iz 2002., a osobito činjenicu da se u španjolskoj verziji rabi izraz „prethodna saznanja” („hechos de los cuales la Comisión no tenga conocimiento previo”), što odgovara izrazu „činjenice koje nisu bile prethodno poznate”, među ostalim u engleskoj i francuskoj verziji („facts previously unknown”, „faits précédemment ignorés”), treba tumačiti na način da nije riječ tek o tome da Komisija mora fizički posjedovati dokumente, nego da se traži i „kognitivni element”, to jest činjenica da je Komisija upoznata s povredom koju ti dokumenti dokazuju.

56 Usto i u svakom slučaju, žalitelji smatraju da je dvoznačnost navedene odredbe trebala potaknuti Opći sud da usvoji tumačenje koje je njima povoljnije.

57 Prema Komisijinu mišljenju, treba utvrditi da je kod drugog žalbenog razloga riječ o novom razlogu pa je on, stoga, nedopušten, s obzirom na to da se u tužbi za poništenje koju su žalitelji podnijeli ne navodi argument u vezi s potrebom „kognitivnog elementa" radi primjene povlastice iz citirane odredbe. Podredno, Komisija smatra da je taj žalbeni razlog neosnovan.

Ocjena Suda

58 Uvodno valja podsjetiti da prema članku 170. stavku 1. Poslovnika Suda žalba ne može izmijeniti predmet spora koji se vodio pred Općim sudom. Nadležnost Suda u okviru žalbe ograničena je, naime, na ocjenu pravnih utvrđenja u vezi s razlozima navedenima u prvom stupnju postupka (vidjeti u tom smislu presudu od 22. svibnja 2014., ASPLA/Komisija, C-35/12 P, EU:C:2014:348, t. 39. i navedenu sudsku praksu).

59 Slijedom toga, stranka ne može pred Sudom prvi put iznijeti neki razlog koji nije iznijela pred Općim sudom jer bi to dovelo do toga da joj se dopusti da pred Sudom, čija je nadležnost ograničena u žalbenom postupku, pokrene postupak o sporu koji je širi od onoga o kojem je odlučivao Opći sud (presuda od 3. rujna 2015., Inuit Tapiriit Kanatami i dr./Komisija, C-398/13 P, EU:C:2015:535, t. 57. i navedena sudska praksa).

60 Međutim, kako je nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 17. i 18. svojeg mišljenja, valja utvrditi da žalitelji predmetnu argumentaciju u biti jesu istaknuli u tužbi za poništenje koju su podnijeli Općem sudu.

61 Suprotno onomu što tvrdi Komisija, treba stoga utvrditi da je drugi žalbeni razlog dopušten.

62 Njime žalitelji prigovaraju Općem sudu da je počinio pogrešku koja se tiče prava u točkama 339. do 349. pobijane presude zato što je potvrdio Komisijino tumačenje i primjenu pojma „činjenice koje nisu prethodno bile poznate" u smislu točke 23. podtočke (b) zadnjeg stavka Obavijesti o suradnji iz 2002. Međutim, ta odredba ne upućuje samo na fizičko posjedovanje dokumenata, već zahtijeva uzimanje u obzir posebnog kriterija koji žalitelji opisuju kao „kognitivni kriterij".

63 U tom pogledu, valja podsjetiti da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, Opći sud jedini nadležan za utvrđivanje i ocjenu činjenica i, načelno, za ispitivanje dokaza za koje smatra da dokazuju te činjenice. Ako su ti dokazi bili prikupljeni na pravilan način i ako su bila poštovana opća načela prava kao i pravila postupka primjenjiva u području tereta dokazivanja i izvođenja dokaza, ocjena dokazne vrijednosti podnesenih elemenata isključivo je na Općem sudu. Ta ocjena, dakle, osim u slučaju iskrivljavanja tih elemenata, ne predstavlja pitanje prava, koje bi samo po sebi bilo podvrgnuto kontroli Suda (vidjeti presudu od 20. siječnja 2016., Toshiba Corporation/Komisija, C-373/14 P, EU:C:2016:26, t. 40.).

64 Slijedom toga, ne mogu se dovesti u pitanje činjenična utvrđenja Općeg suda koja se osporavaju drugim žalbenim razlogom, a osobito ne ono iz točke 341. pobijane presude, prema kojem je Komisija već imala u posjedu, čak i prije nego što je 31. ožujka 2004. zaprimila Repsolov zahtjev na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002., relevantne podatke sadržane u aktualnim dokumentima prikupljenima tijekom provjera od 1. i 2. listopada 2002. Isto vrijedi u pogledu toga što je Opći sud, posebno u točki 345. pobijane presude, odbio argument u vezi s dodanom vrijednošću činjenica koje je pružio Repsol, a koje se odnose na razdoblje od 1998. do 2002.

65 Na drugom mjestu, što se tiče pogreške koja se tiče prava na koju se žalitelji pozivaju, valja istaknuti da prema točki 23. podtočki (b) zadnjem podstavku Obavijesti o suradnji iz 2002. „ako poduzetnik dostavi dokaze o činjenicama koje prethodno nisu bile poznate Komisiji, a koje imaju izravan utjecaj na težinu ili trajanje navodnog zabranjenog sporazuma, Komisija te činjenice neće uzeti u obzir prilikom određivanja novčane kazne koju treba izreći poduzetniku koji ih je dostavio”.

66 Iz samog teksta te odredbe proizlazi da djelomično oslobođenje koje ona propisuje zahtijeva da su ispunjena dva uvjeta, odnosno prvi da poduzetnik o kojemu je riječ prvi dokaže činjenice za koje Komisija ranije nije znala i drugi da te činjenice koje imaju izravan utjecaj na težinu ili trajanje navodne povrede omogućuju Komisiji da dođe do novih zaključaka o povredi (presuda od 23. travnja 2015., LG Display i LG Display Taiwan/Komisija, C-227/14 P, EU:C:2015:258, t. 78.).

67 Sud je već istaknuo da izraz „činjenice koje nisu [...] bile poznate Komisiji”, nije dvosmislen i da dopušta restriktivno tumačenje točke 23. podtočke (b) zadnjeg podstavka Obavijesti o suradnji iz 2002., ograničavajući je na slučajeve u kojima društvo koje sudjeluje u zabranjenom sporazumu Komisiji dostavi novu informaciju koja se odnosi na težinu ili trajanje povrede (vidjeti u tom smislu presudu od 23. travnja 2015., LG Display i LG Display Taiwan/Komisija, C-227/14 P, EU:C:2015:258, t. 79. i navedenu sudsku praksu).

68 Sud je također presudio da smisao koji treba dati tom izrazu mora jamčiti ciljeve koji se žele postići točkom 23. podtočkom (b) zadnjim stavkom navedene obavijesti, a osobito učinkovitost pokajničkog programa (vidjeti u tom smislu presudu od 23. travnja 2015., LG Display i LG Display Taiwan/Komisija, C-227/14 P, EU:C:2015:258, t. 84. i navedenu sudsku praksu). U tom pogledu, kako je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 22. svojeg mišljenja, cilj je pokajničkih programa da sami počinitelji prijave svoju povredu kako bi je se brzo i u potpunosti zaustavilo.

69 Na taj način, dakle, treba očuvati koristan učinak te odredbe kojom se, u situaciji kada je poduzetnik, kako bi ostvario potpuno oslobođenje od novčane kazne na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002., Komisiji prvi podnio dokaze na temelju kojih ona može utvrditi povredu članka 101. UFEU-a, ali joj ne dostavi informacije koje dokazuju da je predmetna povreda trajala dulje od onoga što je otkriveno tim dokazima, propisivanjem mogućnosti djelomičnog oslobođenja od novčane kazne želi potaknuti sve ostale poduzetnike koji su sudjelovali u toj povredi da budu prvi koji će otkriti takve informacije (vidjeti u tom smislu presudu od 23. travnja 2015., LG Display i LG Display Taiwan/Komisija, C-227/14 P, EU:C:2015:258, t. 85. i navedenu sudsku praksu).

70 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, ne može se prihvatiti „kognitivni” kriterij na koji se žalitelji pozivaju. Naime, točku 23. podtočku (b) zadnji podstavak Obavijesti o suradnji iz 2002. treba tumačiti na način da se dokaz koji poduzetnik dostavi u sklopu zahtjeva na temelju te obavijesti može smatrati dokazom o „činjenicama koje prethodno nisu bile poznate Komisiji” samo ako imaju znatnu dodanu vrijednost u odnosu na dokaze koje Komisija već posjeduje.

71 To tumačenje s jedne strane proizlazi iz opće strukture Obavijesti o suradnji iz 2002. Naime, u skladu s točkama 7., 21. i 23. podtočkom (a) te obavijesti, pretpostavka za ostvarenje povlastice smanjenja novčane kazne koju je izrekla Komisija na temelju te obavijesti jest da poduzetnici koji je žele ostvariti moraju Komisiji dostaviti dokaze koji imaju znatnu dodanu vrijednost u odnosu na dokaze koje Komisija već posjeduje. Isto mora vrijediti i za djelomično oslobađanje predviđeno točkom 23. podtočkom (b) zadnjim podstavkom iste obavijesti.

72 S druge strane, u svrhu primjene potonje odredbe treba smatrati da to što Komisija posjeduje neki dokaz znači isto kao da je ona upoznata s njegovim sadržajem, neovisno o tome je li utvrđeno da su njezine službe doista ispitale i proučile taj dokaz.

73 U ovom slučaju, kao što to proizlazi iz točke 64. ove presude, Opći sud definitivno je u točki 341. pobijane presude, u kojoj je uputio na točku 592. sporne odluke, utvrdio da je Komisija i prije izjave žalitelja na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002. imala na raspolaganju relevantne podatke o činjenicama koje su se dogodile u razdoblju od 1998. do 2002., a koje je prikupila tijekom provjera provedenih 1. i 2. listopada 2002. Usto, Opći sud definitivno je odbio argument o navodnoj dodanoj vrijednosti činjenica koje je Repsol pružio, a odnose se na to razdoblje.

74 Stoga je Opći sud bez počinjenja pogreške koja se tiče prava, u točki 344. pobijane presude smio zaključiti da žalitelji nemaju osnove zahtijevati na temelju točke 23. podtočke (b) zadnjeg podstavka navedene obavijesti da se činjenice u vezi s tim zabranjenim sporazumom, koje su se dogodile u razdoblju od 1998. do 2002., ne uzmu u obzir radi određivanja iznosa novčane kazne.

75 Slijedom toga, drugi žalbeni razlog treba odbiti kao neosnovan.

Treći žalbeni razlog koji se temelji na povredi članka 261. UFEU-a i načela proporcionalnosti jer Opći sud nije izvršio obvezu provedbe nadzora na temelju neograničene nadležnosti u vezi s izrečenim novčanim kaznama

Argumentacija stranaka

76 Žalitelji tvrde da je Opći sud povrijedio članak 261. UFEU-a i načelo proporcionalnosti jer nije proveo samostalnu i iscrpnu provjeru sporne odluke u pogledu određivanja osnovnog iznosa izrečene novčane kazne koji je utvrđen u visini od 40 000 000 eura, što je dvostruko više od preporučenog osnovnog iznosa predviđenog Smjernicama iz 1998. za „vrlo teške povrede” dok su čimbenici obuhvaćeni spornom odlukom trebali dovesti do određivanja tog osnovnog iznosa u visini od 20 000 000 eura ili manje od tog iznosa.

77 U tom pogledu, žalitelji tvrde da je Opći sud u pogledu njihova šestog tužbenog razloga u tužbi za poništenje – kojim su, pozivajući se osobito na povredu načela proporcionalnosti, osporavali osnovni iznos novčane kazne koji je odredila Komisija – utvrdio samo, s jedne strane, da je inkriminiranu povredu doista trebalo kvalificirati kao „vrlo tešku” i, s druge strane, da je Komisija potvrdila da je uzela u obzir dodatne čimbenike spomenute u spornoj odluci a da nije provjerio je li ta institucija pravilno provela ocjenu tih elemenata.

78 U točkama 245. do 250. pobijane presude, Opći sud samo je naveo čimbenike koji su uzeti u obzir u spornoj odluci a da sam nije proveo stvarnu i samostalnu ocjenu, zbog čega žalitelji ne mogu razumjeti zašto su ti čimbenici mogli navesti Komisiju, a onda i Opći sud, da odrede osnovni iznos izrečene novčane kazne u dvostrukom iznosu donje granice predviđene Smjernicama iz 1998. za „vrlo teške povrede”.

79 Na kraju, žalitelji tvrde da je radi ocjene proporcionalnosti osnovnog iznosa izrečene novčane kazne Opći sud izvršavajući svoju ovlast neograničene nadležnosti na temelju članka 261. UFEU-a trebao uzeti u obzir nepostojanje učinka povrede na tržište kao i veličinu tog osnovnog iznosa s obzirom na njihov prihod.

80 Komisija smatra da treći žalbeni razlog treba odbiti.

Ocjena Suda

81 Uvodno valja podsjetiti da Sud - kada odlučuje o pravnim pitanjima u okviru žalbe – nema pravo zamijeniti ocjenu Općeg suda koji je odlučivao na temelju svoje neograničene nadležnosti vlastitom ocjenom, pozivajući se pri tome na razloge pravičnosti, kada su u pitanju novčane kazne izrečene poduzetnicima zbog povrede prava Unije (vidjeti, osobito, presudu od 22. studenoga 2012., E.ON Energie/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, t. 125.).

82 Stoga Sud, samo kada smatra da je iznos sankcije ne samo neprimjeren, već čak i pretjeran do te mjere da je neproporcionalan, može iz razloga neprimjerenosti iznosa novčane kazne utvrditi postojanje pogreške koja se tiče prava koju je počinio Opći sud (presuda od 30. svibnja 2013., Quinn Barlo i dr./Komisija, C-70/12 P, EU:C:2013:351, t. 57. i navedena sudska praksa).

83 Slijedom toga, u dijelu u kojem žalitelji trećim žalbenim razlogom osporavaju ocjenu koju je Opći sud proveo u pogledu proporcionalnosti osnovnog iznosa izrečene novčane kazne s obzirom na činjenice predmeta a da pritom ne dokazuju pa čak i ne tvrde da je taj iznos ne samo neprimjeren, nego i pretjeran do te mjere da je neproporcionalan, navedeni razlog treba odbaciti kao nedopušten.

84 U preostalom dijelu valja podsjetiti da što se tiče sudskog nadzora nad Komisijinim odlukama o izricanju novčane kazne ili periodičnog penala zbog povrede pravila o tržišnom natjecanju, osim nadzora zakonitosti predviđenog u članku 263. UFEU-a, sudovi Unije raspolažu neograničenom nadležnošću koju im dodjeljuje članak 31. Uredbe br. 1/2003, sukladno članku 261. UFEU-a, i koji ih ovlašćuje da zamijene ocjenu Komisije vlastitom ocjenom i, posljedično, da ukinu, smanje ili povećaju izrečenu novčanu kaznu ili periodični penal (presuda od 22. listopada 2015., AC-Treuhand/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, t. 74. i navedena sudska praksa).

85 Međutim, važno je podsjetiti da izvršavanje neograničene nadležnosti predviđene člankom 261. UFEU-a i člankom 31. Uredbe br. 1/2003 nije izjednačeno s nadzorom po službenoj dužnosti i da je postupak pred sudovima Unije kontradiktoran. Osim kada je riječ o apsolutnim zaprekama vođenju postupka, koje sudac mora ispitati po službenoj dužnosti, na tužitelju je obveza isticanja tužbenih razloga protiv sporne odluke i podnošenja dokaza u prilog tim razlozima (presuda od 22. listopada 2015., AC-Treuhand/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, t. 75. i navedena sudska praksa).

86 Nasuprot tomu, kako bi udovoljio zahtjevima načela djelotvorne sudske zaštite utvrđenog u članku 47. stavku 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) i uzimajući u obzir da članak 23. stavak 3. Uredbe br. 1/2003 propisuje da iznos novčane kazne treba odrediti prema težini i trajanju povrede, Opći sud dužan je, izvršavajući nadležnosti iz članaka 261. i 263. UFEU-a, ispitati svaki pravni ili činjenični prigovor kojim se želi dokazati da iznos novčane kazne nije sukladan težini i trajanju povrede (presuda od 22. listopada 2015., AC-Treuhand/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, t. 76. i navedena sudska praksa).

87 U ovom predmetu, važno je naglasiti da je Opći sud u točkama 250. i 258. pobijane presude smatrao da ne može utvrditi nikakvu pogrešku u pogledu Komisijina određivanja iznosa od 40 000 000 eura koji je primijenila kao osnovu za izračun novčane kazne izrečene žaliteljima i da ne proizlazi da je taj iznos neproporcionalan.

88 U tom pogledu, Opći sud je, s jedne strane, u točkama 245. do 249. te presude ocijenio težinu počinjene povrede, geografski opseg tržišta zahvaćenog povredom kao i tržišne udjele žalitelja i, s druge strane, u točkama 251. do 257. te presude odgovorio je u dovoljnoj mjeri i uz dostatno obrazloženje osobito na argumente u vezi nepostojanjem konkretnog učinka predmetnog zabranjenog sporazuma ili u vezi s činjenicom da je osnovni iznos novčane kazne izrečene žaliteljima bio vrlo velik s obzirom na njihov prihod.

89 Opći sud time nije počinio pogrešku koja se tiče prava izvršavajući svoju ovlast sudskog nadzora.

90 Važno je također istaknuti da Smjernice iz 1998. u točki 1. A trećoj alineji propisuju da osnovni iznos novčane kazne u slučaju vrlo teških povreda može biti iznad 20 milijuna eura. Dakle, iznos od 20 milijuna eura samo je najniži iznos propisan tim smjernicama iznad kojeg Komisija određuje početni iznos za izračun novčanih kazni za takve povrede.

91 U dijelu u kojem žalitelji prigovaraju da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je odbio njihovu argumentaciju prema kojoj je Komisija trebala uzeti u obzir nepostojanje konkretnog učinka povrede na tržište, dovoljno je poput Komisije istaknuti da žalitelji u tom pogledu pred Općim sudom nisu osporavali spornu odluku - u kojoj se uostalom takvo nepostojanje učinka i ne spominje – i da usto nisu podnijeli dokaze Općem sudu o tome da su učinci povrede bili mjerljivi. U tim okolnostima, argumentaciju žalitelja treba odbiti kao nedopuštenu.

92 Stoga treći žalbeni razlog treba odbiti, dijelom kao nedopušten, a dijelom kao neosnovan.

Četvrti žalbeni razlog koji se temelji na činjenici da je Opći sud povrijedio razuman rok za suđenje

Argumentacija stranaka

93 Četvrtim žalbenim razlogom, žalitelji tvrde da je Opći sud povrijedio članak 47. Povelje i članak 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950. jer nije donio odluku u razumnom roku, što opravdava smanjenje novčane kazne koja im je izrečena ili utvrđenje da je došlo do te povrede.

94 U tom pogledu, žalitelji iznose da je njihova tužba za poništenje bila podnesena 18. prosinca 2007., da je pisani dio postupka zaključen 25. rujna 2008., da je mišljenje o svrhovitosti spajanja ovog predmeta s predmetima T-462/07, T-482/07, T-495/07 i T-497/07 od njih zatraženo 11. srpnja 2012., da je rasprava održana 14. siječnja 2013. i da je presuda donesena 16. rujna 2013.

95 Ističu da je, prema tome, cijeli postupak trajao oko pet godina i devet mjeseci dok je razdoblje neaktivnosti od podnošenja tužbe do zahtjeva za mišljenje o svrhovitosti spajanja ovog predmeta s drugima trajalo četiri i po godine, što je slično razdoblju koje je Sud utvrdio u presudi od 26. studenoga 2013., Groupe Gascogne/Komisija (C-58/12 P, EU:C:2013:770).

96 U tom pogledu, žalitelji ističu da nema izvanrednih okolnosti koje bi mogle opravdati toliko kašnjenje u vođenju predmeta i da se ono ne može pripisati ni njihovu djelovanju ili propuštanju ni osobitoj složenosti predmeta.

97 Komisija tvrdi da četvrti žalbeni razlog treba odbiti.

Ocjena Suda

98 Valja podsjetiti da se povreda od strane suda Unije obveze, koja proizlazi iz članka 47. drugog stavka Povelje, da u predmetima koji su mu podneseni presudi u razumnom roku treba biti sankcionirana u postupku za naknadu štete pokrenutom pred Općim sudom jer upravo takva tužba predstavlja djelotvorni pravni lijek. Stoga se zahtjev za popravljanje štete pretrpljene nepoštovanjem razumnog roka od strane Općeg suda ne može podnijeti izravno Sudu u okviru žalbe, već se mora podnijeti samome Općem sudu (presude od 10. srpnja 2014., Telefónica i Telefónica de España/Komisija, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, t. 66., od 9. listopada 2014., ICF/Komisija, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, t. 57. kao i od 12. studenoga 2014., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisija, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, t. 17. i 18.).

99 Opći sud, nadležan na temelju članka 256. stavka 1. UFEU-a, dužan je odlučiti o zahtjevu za naknadu štete koji mu je podnesen, i to u vijeću u drukčijem sastavu od sastava u predmetu u kojem se vodio postupak čije je trajanje predmet kritika (vidjeti u tom smislu presude od 10. srpnja 2014., Telefónica i Telefónica de España/Komisija, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, t. 67., od 9. listopada 2014., ICF/Komisija, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, t. 58. kao i od 12. studenoga 2014., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisija, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, t. 19.).

100 S obzirom na navedeno, kada je, bez potrebe da stranke u vezi s tim podnesu dodatne dokaze, očito da je Opći sud na dovoljno ozbiljan način povrijedio svoju obvezu suđenja u razumnom roku, Sud to može utvrditi (vidjeti u tom smislu presude od 9. listopada 2014., ICF/Komisija, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, t. 59. kao i od 12. studenoga 2014., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisija, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, t. 20.).

101 To je slučaj u ovom predmetu. Trajanje postupka pred Općim sudom od gotovo pet godina i devet mjeseci – koje konkretno obuhvaća razdoblje od četiri godine i četiri mjeseca između završetka pisanog dijela postupka i rasprave ne može se obrazložiti ni naravi ni složenošću predmeta kao ni njegovim kontekstom. Naime, s jedne strane, spor pred Općim sudom nije bio osobito složen. S druge strane, ni iz pobijane presude ni iz elemenata koje su dostavile stranke ne proizlazi da je to razdoblje neaktivnosti objektivno opravdano ili da su mu pridonijeli žalitelji. U tom pogledu, nije značajna činjenica da je Opći sud 11. srpnja 2012. zatražio mišljenje žalitelja u pogledu svrhovitosti spajanja ovog predmeta s predmetima T-462/07, T-482/07, T-495/07 i T-497/07.

102 Međutim, iz razmatranja navedenih u točki 98. ove presude proizlazi da četvrti žalbeni razlog treba odbiti.

103 Budući da se nijedan od žalbenih razloga koje je žalitelj istaknuo u prilog svojoj žalbi ne može prihvatiti, treba je odbiti.

Troškovi

104 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad žalba nije osnovana, Sud odlučuje o troškovima.

105 U skladu s člankom 138. stavkom 1. istog poslovnika, koji se na temelju članka 184. stavka 1. tog poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.

106 Budući da Repsol Lubricantes y Especialidades, Repsol Petróleo i Repsol nisu uspjeli u postupku te s obzirom na to da je Komisija zatražila da oni snose troškove, treba im naložiti snošenje troškova žalbenog postupka.

Slijedom navedenoga, Sud (peto vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Žalba se odbija.**

2. **Društvima Repsol Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo, SA i Repsol, SA nalaže se snošenje troškova.**

Potpisi